

**Milena Valenčič Zuljan
Janez Vogrinc
Zvonka Krištof
Cvetka Bizjak**

UČITELJ MENTOR **v sistemu pripravništva**

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

**Evropski
Socialni
Sklad**

*Milena Valenčič Zuljan
Janez Vogrinc
Zvonka Krištof
Cveta Bizjak*

**UČITELJ MENTOR
V SISTEMU PRIPRAVNIŠTVA**

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Milena Valenčič Zuljan
Janez Vogrinc
Zvonka Krištof
Cveta Bizjak

UČITELJ MENTOR V SISTEMU PRIPRAVNIŠTVA

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

**Evropski
Socialni
Sklad**

Ljubljana, september 2006

UČITELJ MENTOR V SISTEMU PRIPRAVNIŠTVA

- Avtorji:** Milena Valenčič Zuljan, Janez Vogrinc, Zvonka Krištof, Cveta Bizjak
- Recenzija:** Barica Marentič Požarnik, Marjan Blažič, Grozdana Gojkov
- Lektura:** Monja Pust, Zvonka Krištof
- Izdajatelj:** Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani
- Za izdajatelja:** Cveta Razdevšek Pučko, dekanja
- Založila:** Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ministrstvo za šolstvo in šport
- DTP:** Igor Cerar
- Tisk:** Tiskarna Littera picta d.o.o, Ljubljana
- Naklada:** 150 izvodov

©2006 avtorji

Knjiga je financirana iz sredstev programa za profesionalni razvoj strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju v letih 2005/06, PRF - 1: Program usposabljanja mentorjev učiteljem pripravnikom v osnovni in srednji šoli (Evropski socialni sklad in Ministrstvo za šolstvo in šport RS).

Po Zakonu o davku na dodano vrednost (Uradni list RS št. 89/98, 7. točka, 25. člen) spada knjiga med proizvode, za katere se plačuje 8 % davek od prometa proizvodov.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

331.361.2:371.213(082)

UČITELJ mentor v sistemu pripravništva / Milena Valenčič Zuljan
... [et al.]. - Ljubljana : Pedagoška fakulteta, 2006

ISBN-10 86-7735-097-7
ISBN-13 978-86-7735-097-0
1. Valenčič-Zuljan, Milena
229356544

116 297

VSE PRAVICE PRIDRŽANE. REPRODUCIRANJE IN RAZMNOŽEVANJE DELA PO ZAKONU O AVTORSKIH PRAVICAH NI DOVOLJENO.

Kazalo

Uvod	9
1 Sistem pripravištva in učitelj mentor kot spodbujevalec pripravnikovega profesionalnega razvoja	11
1.1 Sistem pripravištva v različnih evropskih državah	12
1.2 Sistem pripravištva v Republiki Sloveniji v času raziskave – v šolskem letu 2004/05	15
1.3 Strokovni izpit	20
2 Učiteljev profesionalni razvoj in pripravištvo	25
2.1 Opredelitev profesionalnega razvoja in faze v profesionalnem razvoju učitelja	30
2.2 Možnosti spodbujanja učiteljevega profesionalnega razvoja	34
2.3 Različni dejavniki v šolskem kontekstu pri spodbujanju profesionalnega razvoja pripravnika	42
2.3.1 Ravnatelj v procesu pripravištva	42
2.3.2 Mentor v procesu pripravištva	47
2.3.3 Šolska klima kot pomemben dejavnik profesionalnega razvoja pripravnika	55
3 Empirični del	59
3.1 Opredelitev problema in metodologija.....	60
3.1.1 Namen in problem raziskave	60
3.1.2 Raziskovalna vprašanja	60
3.1.3 Osnovna raziskovalna metoda	61
3.1.4 Vzorec	62
3.1.5 Zbiranje podatkov	64
3.1.6 Postopki obdelave	65
3.1.7 Merske karakteristike vprašalnika	66
3.2 Rezultati in interpretacija	68
3.2.1 Organizacija in proces pripravištva	68

3.2.2 Informiranje pripravnikov o poteku pripravništva in njihovih obveznostih	69
3.2.3 Vloga pripravnikov pri oblikovanju programa pripravništva in usklajenost poteka pripravništva z oblikovanim programom	73
3.2.4 Presoja mentorjev, pripravnikov in ravnateljev glede dolžine pripravništva	77
3.2.5 Pripravnikova in mentorjeva presoja skupnega načrtovanja, izvajanja in analiziranja pouka in drugih dejavnosti	78
3.2.6 Presoja ravnateljev, mentorjev in pripravnikov glede potrebnosti strokovnega izpita in njegove ustreznosti glede na sedanjo izvedbo	82
3.2.6.1 <i>Praktični nastopi</i>	86
3.2.6.2 <i>Slovenski jezik</i>	87
3.2.6.3 <i>Predpisi, ki urejajo področje vzgoje in izobraževanja</i>	89
3.2.6.4 <i>Poznavanje ustavne ureditve RS</i>	91
3.2.6.5 <i>Število praktičnih nastopov, ki jim prisostvuje ravnatelj</i>	93
3.2.7 Mentorstvo učitelju začetniku	95
3.2.7.1 <i>Razlogi mentorjev za prevzem mentorske vloge</i>	95
3.2.7.2 <i>Mentorjeve naloge v času pripravništva in potreba po izobraževanju mentorjev</i>	96
3.2.7.3 <i>Mentorjevo doživetje mentorske vloge</i>	103
3.2.7.4 <i>Samoocena mentorjev glede uspešnosti mentorske vloge</i>	105
3.2.8 Kriteriji ravnateljev pri izboru mentorjev	108
3.2.9 Mentorjeva delna razbremenjenost drugih obveznosti v času mentorstva	111
3.2.10 Ravnatelj v procesu pripravništva	112
3.2.10.1 <i>Ravnateljeve naloge v procesu pripravništva</i>	112
3.2.10.2 <i>Priprava in analiza pripravnikovih nastopov, na katerih je prisoten ravnatelj</i>	116

3.2.11	Pripravnikova samoocena lastnega profesionalnega razvoja	117
3.2.11.1	<i>Pripravnikova samoocena lastnega profesionalnega razvoja v odvisnosti od vrste pripravništva .....</i>	118
3.2.11.2	<i>Pripravnikova samoocena lastnega profesionalnega razvoja v odvisnosti od strnjene pedagoške prakse v času študija .....</i>	120
3.2.11.3	<i>Pripravnikova samoocena lastnega profesionalnega razvoja v odvisnosti od pripravnikove ocene usposobljenosti mentorja .....</i>	122
3.2.11.4	<i>Pripravnikova samoocena lastnega profesionalnega razvoja v odvisnosti od pripravnikove ocene usposobljenosti ravnatelja .....</i>	123
3.2.12	Problemi ravnateljev, mentorjev in pripravnikov v procesu pripravništva	126
3.2.12.1	<i>Problemi ravnateljev v procesu pripravništva.....</i>	127
3.2.12.2	<i>Problemi mentorjev v procesu pripravništva .....</i>	129
3.2.12.3	<i>Problemi pripravnikov v procesu pripravništva .....</i>	133
3.2.13	Medsebojna pričakovanja pripravnikov, mentorjev in ravnateljev v procesu pripravništva	136
3.2.14	Pričakovanja pripravnikov, ravnateljev in mentorjev do fakultet glede neposrednega vpeljevanja v »kulturo pripravništva«	143
3.2.15	Sporočila ravnateljev in mentorjev fakultetam, ki usposabljaajo učitelje	146
4	Povzetki rezultatov, zaključki in predlogi	149
5	Literatura	163
6	Indeks pojmov	169

3.2.2	Informiranje pripravnikov o poteku pripravništva in njihovih obveznostih	69
3.2.3	Vloga pripravnikov pri oblikovanju programa pripravništva in usklajenost poteka pripravništva z oblikovanim programom	73
3.2.4	Presoja mentorjev, pripravnikov in ravnateljev glede dolžine pripravništva	77
3.2.5	Pripravnikova in mentorjeva presoja skupnega načrtovanja, izvajanja in analiziranja pouka in drugih dejavnosti	78
3.2.6	Presoja ravnateljev, mentorjev in pripravnikov glede potrebnosti strokovnega izpita in njegove ustreznosti glede na sedanjo izvedbo	82
3.2.6.1	<i>Praktični nastopi</i>	86
3.2.6.2	<i>Slovenski jezik</i>	87
3.2.6.3	<i>Predpisi, ki urejajo področje vzgoje in izobraževanja</i>	89
3.2.6.4	<i>Poznavanje ustavne ureditve RS</i>	91
3.2.6.5	<i>Število praktičnih nastopov, ki jim prisostuje ravnatelj</i>	93
3.2.7	Mentorstvo učitelju začetniku	95
3.2.7.1	<i>Razlogi mentorjev za prevzem mentorske vloge</i>	95
3.2.7.2	<i>Mentorjeve naloge v času pripravništva in potreba po izobraževanju mentorjev</i>	96
3.2.7.3	<i>Mentorjevo doživljanje mentorske vloge</i>	103
3.2.7.4	<i>Samoocena mentorjev glede uspešnosti mentorske vloge</i>	105
3.2.8	Kriteriji ravnateljev pri izboru mentorjev	108
3.2.9	Mentorjeva delna razbremenjenost drugih obveznosti v času mentorstva	111
3.2.10	Ravnatelj v procesu pripravništva	112
3.2.10.1	<i>Ravnateljeve naloge v procesu pripravništva</i>	112
3.2.10.2	<i>Priprava in analiza pripravnikovih nastopov, na katerih je prisoten ravnatelj</i>	116

3.2.11	Pripravnikova samoocena lastnega profesionalnega razvoja	117
3.2.11.1	<i>Pripravnikova samoocena lastnega profesionalnega razvoja v odvisnosti od vrste pripravništva .....</i>	118
3.2.11.2	<i>Pripravnikova samoocena lastnega profesionalnega razvoja v odvisnosti od strnjene pedagoške prakse v času študija .....</i>	120
3.2.11.3	<i>Pripravnikova samoocena lastnega profesionalnega razvoja v odvisnosti od pripravnikove ocene usposobljenosti mentorja .....</i>	122
3.2.11.4	<i>Pripravnikova samoocena lastnega profesionalnega razvoja v odvisnosti od pripravnikove ocene usposobljenosti ravnatelja .....</i>	123
3.2.12	Problemi ravnateljev, mentorjev in pripravnikov v procesu pripravništva	126
3.2.12.1	<i>Problemi ravnateljev v procesu pripravništva.....</i>	127
3.2.12.2	<i>Problemi mentorjev v procesu pripravništva .....</i>	129
3.2.12.3	<i>Problemi pripravnikov v procesu pripravništva .....</i>	133
3.2.13	Medsebojna pričakovanja pripravnikov, mentorjev in ravnateljev v procesu pripravništva	136
3.2.14	Pričakovanja pripravnikov, ravnateljev in mentorjev do fakultet glede neposrednega vpeljevanja v »kulturo pripravništva«	143
3.2.15	Sporočila ravnateljev in mentorjev fakultetam, ki usposabljaajo učitelje	146
4	Povzetki rezultatov, zaključki in predlogi	149
5	Literatura	163
6	Indeks pojmov	169

Uvod

Učiteljeva vloga v sodobni šoli postaja vse kompleksnejša, kar postavlja izobraževalce učiteljev pred nove naloge. Pomembno postaja kompetenčno naravnano usposabljanje študentov pedagoških poklicev in vključevanje dobro organizirane in didaktično osmišljene pedagoške prakse v študijski proces. Organiziranje pedagoške prakse mora potekati v stalni povezavi med fakultetami, ki izobražujejo učitelje, in šolami, v katerih poteka praktično delo. Za kakovostno pripravo na strokovno avtonomno in odgovorno poklicno ravnanje pa je zelo pomembno tudi uvajalno obdobje v učiteljski poklic oz. obdobje pripravništva, saj kakovost njegove izvedbe pomembno vpliva na učiteljevo nadaljnjo poklicno pot. Pripravništvo pomeni intenzivno obdobje učenja in profesionalnega razvoja učitelja začetnika. Kakovost pripravništva je odvisna od različnih dejavnikov, v prvi vrsti nanjo vpliva sistemska umestitev in organizacija pripravništva, pomembno vlogo ima ravnatelj in celotna zbornična skupnost, osrednjo vlogo pa ima učitelj mentor oz. njegova usposobljenost.

Na Pedagoški fakulteti v Ljubljani smo v študijskih letih 2005 in 2006 v okviru Programov za profesionalni razvoj *Program usposabljanja mentorjev učiteljem pripravnikom v osnovnih in srednjih šolah* izpeljali štiri seminarje za mentorje učiteljem pripravnikom oz. učiteljem začetnikom. Pri izvajanju in evalviranju teh seminarjev smo avtorji dobili dodatno potrditev o pomenu tovrstnega izobraževanja in spodbudo za pripravo ustreznih strokovnih in znanstvenih publikacij s področja mentoriranja. Zato smo iz sredstev omenjenega programa že v letu 2005 pripravili priročnik *Smernice pripravniku ob začetku profesionalne poti*, ki je bil na šolah dobro sprejet, sedaj pa izdajamo delo *Učitelj mentor v sistemu pripravništva*.

Pri oblikovanju monografije *Učitelj mentor v sistemu pripravništva* smo se oprli na rezultate raziskave Model sistematičnega uvajanja pripravnikov in začetnikov v pedagoškem poklicu v vzgojno-izobraževalno delo, ki smo jo opravili v okviru projekta Partnerstvo fakultet in šol v šolskem letu 2004/05 na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Izvedbo projekta je omogočilo sofinanciranje Evropskega socialnega sklada Evropske unije in Ministrstva za šolstvo in šport Republike

Slovenije. V raziskavi je sodelovalo 331 mentorjev, 361 pripravnikov oz. učiteljev začetnikov ter 77 ravnateljev. Vsem sodelujočim partnerskim institucijam se za sodelovanje iskreno zahvaljujemo.

Delo *Učitelj mentor v sistemu pripravništva* je namenjeno učiteljem mentorjem pripravnikom in učiteljem začetnikom ter ravnateljem, ki bodo z lastnim premislekom, ob upoštevanju specifičnosti posameznih zavodov, vnašali določene spremembe v organizacijo in izvajanje pripravništva. Ugotovitve raziskave so zanimive tudi za zakonodajalca, ki je ključni oblikovalec sistema pripravništva, pripravnike oz. učitelje začetnike, profesorje na fakultetah, ki usposablajo bodoče učitelje kot tudi za širšo pedagoško javnost.

Avtorji

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

PEDAGOŠKA FAKULTETA - KNJIŽNICA

371.2
UČITELJ
mentor

0116297

COBISS c

UNIVERZA V LJUBLJANI

Delo *Učitelj mentor v sistemu pripravnštva* je namenjeno učiteljem mentorjem pripravnikom in učiteljem začetnikom ter ravnateljem, ki bodo z lastnim premislekom, ob upoštevanju specifičnosti posameznih zavodov, vnašali določene spremembe v organizacijo in izvajanje pripravnštva.

Ugotovitve raziskave so zanimive tudi za zakonodajalca, ki je ključni oblikovalec sistema pripravnštva, pripravnike oz. učitelje začetnike, profesorje na fakultetah, ki usposablajo bodoče učitelje kot tudi za širšo pedagoško javnost.

ISBN 86-7735-097-7

9 788677 350970